CARŢI ŞI REVISTE

N. BATZARIA: „PRIMA TURCOAICA"
Biblioteca „Dimineaţa" No. 29; „SUFLETE DE VITEJI"
Editura „Cartea Românească", 1925

In noul său volum de nuvele, schiţe şi amintiri, d. N. Batzaria rămâne, credincios, la ceeace aparţine, prin calitate, volumelor anterioare. Cu subiecte scoase dintr'un mediu care ar trebui să ne intereseze tocmai prin deosebirea de mentalităţi şi obiceiuri, autorul evoacă această lume a satelor aromâneşti din peninsula balcanică, lume pe care o descrie, cu toate durerile şi bucuriile ei, cu dreptul şi datoriile ei la viaţă. „Vecinul Toma" sau „Vremuri grele" sunt, în sensul acesta, două bucăţi care arată luptele ce s'au purtat odinioară între poporul aromân şi cel albanez, precum şi veşnica ameninţare a apăsătoarei stăpâniri turceşti, — toate acestea pentruca, astfel, cel dintâi să-şi păstreze neatinse: avutul şi credinţele.

N. Batzaria

Este în acest volumaş închiegată toată arta de povestitor a d-lui N. Batzaria şi tot meşteşugul descrierii, insuflaţită de năvălitoarele aduceri aminte. Un singur exemplu din „Vremuri grele": „Comuna noastră strălucea ca un mărgăritar printre satele cu bordeie ale necăjiţilor ţărani Bulgari, printre satele triste, tăcute şi mohorâte ale Albanezilor mahomedani. Ea era mândria noastră şi podoaba întregului ţinut. Cele aproape trei mii de case ale ei înalte, curate, masive, toate făcute numai în piatră pe care nu o putea sparge nici tunul şi multe din ele având saloane mari, ceardacuri luminoase şi încăpătoare, terase şi balcoane, se înălţau mărete, albe şi vesele în vârf de munte şi ofereau privirilor celor dela câmp cel mai frumos şi mai măreţ spectacol. Aproape de asfinţit, atunci când razele soarelui se răsfrângeau în mii şi mii de geamuri de ferestre şi când o scăldau într'o lumină aurită, părea ca o cetate din basme, ca o locuinţă fermecată a zânelor. Când ai noştri se întorceau călări dela Bitolia sau din alte târguri vecine şi îşi aruncau privirile asupra minunatei panorame, exclamau cuprinşi de o îndreptăţită mândrie: „frumoasă şi fără pereche e Cruşova noastră!"...

Celelalte schiţe ale volumului: „Prima Turcoaică" — cu amintirea vechilor şi nevinovatelor legături de dragoste; — „Raja-Maharaja" — cu întâlnirea a fel de fel de indivizi suspecţi, cum numai în Orient îi poţi găsi, „Şah şi Padişah" sau „O meserie ingrată", talentul de bun povestitor al autorului se revarsă din plin. Cu un stil colorat şi viu, „O meserie ingrată" aduce un crâmpeiu de acţiune interesantă prin elementul umoristic şi prin calităţi de formă, care fac din această nouă lucrare a d-lui N. Batzaria, o carte de bună literatură.

* * *

Literatura pentru copii, atât de puţin bună şi de răspândită la noi, s'a îmbogăţit în timpul din urmă, cu un roman, să-i zicem „o povestire", într'adevăr bună. Pentru acest soiu de literatură, neglijată dar nici decum neglijabilă, d. Batzaria prezintă reale aptitudini. Condiţia primordială a unei asemenea literaturi este: a interesa şi a nu obosi; a ţine pe cititor atent, printr'o desfăşurare logică (sau după cazuri) a acţiunei şi a fi scrisă uşor. In „Suflete de viteji" toate aceste cerinţe se îmbină minunat. E povestirea colorată a unui fapt petrecut în timpul războiului, la susţinerea căruia iau parte: Căpitanul, Ionel şi Mărioara. Trei personagii care vor duce acţiunea la bun sfârşit.

Povestirea e scrisă cu căldură şi înţelegere a sufletului copiilor. In aceasta îi stă tot meritul.

* * *

BULETINUL INSTITUTULUI DE LITERATURA (1—1925) ne dă prilej să cunoaştem părerea d-lui *Mihail Dragomirescu* asupra nouilor volume de literatură apărute.

Astfel despre „Tragedia unui comedian" de *Victor Eftimiu:*

„Dacă vreţi să criticaţi stilul acesta nou, *dovediţi că e inadecvat; dar că e uşor şi că e limpede, e o însuşire proprie a limbii noastre.* Limba noastră e frumoasă şi când e întrunată complex (cum e la *Eminescu)* şi când e întrunată simplu, cum e la *Eftimiu.*

Cartea aceasta e un progres în epica noastră: ea anexează la epica noastră noul domeniu al acestei vieţi jumătate artificiale, jumătate naturale, care e aceea a teatrului.

Cuprinde o atmosferă culturală de întâia mână. Observaţiile tehnice şi psihologice arată o mentalitate superioară. *Eftimiu* a creat un adevărat erou psihologic în Strisky, în care găsim mult adevăr şi din punct de vedere al mediului, şi din punct de vedere al umanităţii.. Dacă va izbuti să-l ducă mai departe în romanul care continuă, poate vom avea printr'însul un roman adevărat. Până atunci, acest roman nu-l avem"...

Despre „Oameni din lună" de *Mihail Sadoveanu:*

„A descrie moravurile trecătoare ale unei societăţi şi a lega aceste descrieri de un erou mai mult sau mai puţin interesant şi a face aceasta în mod descriptiv, nu însemnează a scrie un roman. Dacă ar fi luat partea omenească a lui Barbat — gândul că el va muri şi că trebuie să se gândească la fiul său, — această idee a părintelui tăinuit care nu îndrăzneşte să mărturisească şi găseşte în mărturisire adevărata fericire a vieţii, aceasta ar fi fost o adevărată idee. Celelalte lucruri nu ne interesează sau poate să intereseze o anume lume! Nu e o ideologie adânc omenească, e o descriere superficială a viţiurilor societăţii de după războiu şi, întru cât nu se ridică prin stil sau descrierea meşteşugită la emoţia epică, putem zice că e o încercare neisbutită. *Sadoveanu* trebuia să rămână tot la „Păcat boeresc", tot la admirabilii lui ţărani. Pe aceştia îi simte şi le redă tot farmecul!

Ceeace e frumos la *Sadoveanu* e atmosfera largă a sufletului cu care înfăşură toate datele, toate amănuntele vieţii dela ţară. Acest fond şi această atmosferă, sunt ale lui *Sadoveanu.* Un om nu poate să iasă din el însuşi, cu atât mai puţin un artist. Incercarea lui e încercare a *omului,* nu a marelui poet ce este. Aceasta ne aduce aminte de *Caragiale,* care scria uneori teatru, chiar când nu-şi mai auzea personagiile. Dar el rupea ce scria astfel. *Sadoveanu* nu rupe, ci publică"...

Despre „Conservator & Co." de *N. Davidescu:*

In romanul *„Conservator & Co."* toţi eroii sunt cunoscuţi, afară de cei cari i-ar fi putut creia autorului o situaţie prea grea.

El dă destule calificative cutărui erou, dar, nici faptele nici vorba nu ne fac să vedem pe erou prin prisma prin care-l vede autorul. E un fel de *cronică jurnalistică* a unui om cu viguros talent literar.

Nu e roman, pentru că nu e realizată poezia, nu e roman pentru că nu are nici atâta interes de sine stătător cât „Oameni din lună" de *Sadoveanu.* Ii lipseşte partea omenească. Oamenii cari fac politică sunt, înainte de toate, oameni şi prin partea aceasta de omenire putea să ni-i apropie. Un om oricât de bun, oricât de rău ar fi în adâncul lui, e frate cu noi. Acest lucru trebuieşte scos în evidenţă, când este vorba de eroii dintr'un roman. Dar când toţi eroii vorbesc numai politică şi de o politică pe care nici măcar nu-ţi dai osteneala s'o caracterizezi, ce mai putem zice? Toţi eroii lui *Davidescu* plutesc într'o atmosferă vagă. E ceva estompat şi fără contur. Pricina? Autorului îi lipseşte fantazia creatoare concretă. E drept însă că are, într'o mare măsură, fantazie abstractă, analitică"...

* * *

FLAMURA (Martie-Aprilie) aduce şi de data aceasta un sumar interesant şi variat. In fruntea numărului o poezie de d. *I. Pillat:* „Biserica veche" din care retinem următoarea strofă:

Biserică, în noaptea albă cu zarzării 'mprejur în floare
Şi cu poleiul lunii pline pe aripe de heruvim,
Uitată 'n fundul mahalalii — în liniştea-ţi mântuitoare
Primeşte, din grădini de vară şi patimi, singur să revin.

Poetul *Radu Gyr* continuă publicarea ciclului „Chilimuri oltenesti". Din „Pe-un meleag de humă" remarcăm începutul, sprinten şi voios, ca un răsărit de soare primăvăratec:

Pomenii în suflet, tot râvnind înaltul —
Un meleag de humă, neştiut de altul...
...Şi din vâna humei, zi cu zi — pe rând —
— ca lumina apei stredelind bazaltul —
a ţâşnit o rază de lăstar plăpând,
din lăstar o mlădă vru să dea 'n genunchi,
din mlădiţă leasă, şi din leasă, trunchi,
şi din trunchiul tânăr, tot atât de 'ncet,
pomu-şi râse voalta primului buchet!
. . . . . .
O, nicicând subt vifor nu şi-a smuls un geamăt,
(larna pe acolo nu-şi găsise loc!)
Şi sorea în soare şi-l ruga, cu freamăt,
să-l pogoare 'n carne, seva să-i pătrundă..
...Şi cânta cu pasări, şi cânta din frunză!

In restul sumarului articole, proză şi versuri de *Mihail Dragomirescu, Nichifor Crainic,* Rusia şi Italia în poezia lui Rilke, *T. Uumu,* Din iernile de altă dată şi Olteneasca. *Gib. I. Mihăescu,* Am ucis păcatul, fragment teatru, *N. I. Herescu,* Amurg la margine de sat. *Horia Furtună,* Din „Simfonia Pastorală", *C. Zancu,* Nămiază. *N. Plopşor,* Meşteşugul lupului şi *Radu Bardeş,* După Canne (Hérèdia).

Cronică multă, variată şi preţioasă.

* * *

CELE TREI CRIŞURI (Aprilie) publică, printre alte articole interesante, contribuţia d-lui *A. Mavrodin,* intitulată „In jurul propagandei culturale" din care scoatem mai departe aceste rânduri privitoare la felul cum trebuie făcută această propagandă în noile ţinuturi:

„Nu trebuie să exagerăm propaganda culturală în mijlocul minoritarilor, atâta vreme cât ea nu se face serios în mijlocul însuş a Românilor autohtoni din ţinuturile cu minoritari. Niciodată nu se va putea vorbi şi scri slova curat românească dacă la sate nu va fi învăţător care să poată vorbi şi scri bine această limbă şi dacă la oraşe nu vor fi profesori şi ofiţeri cari să înveţe pe elevii şi soldaţii lor graiul adevărat românesc. Câtă vreme intelectualitatea românească autohtonă dela oraşe şi din unele sate nu va înţelege că în loc de a citi o gazetă sau o carte ungurească, nemţească sau rusească, e mai bine să citească una românească — şi aceasta nu din spirit de şovinism — nu se va ajunge la rezultatele dorite. Dacă învăţătorul sau profesorul român va vorbi o limbă stricată, elevul lui o va vorbi la fel, şi acesta la rândul lui o va propag mai departe; astfel vom mai auzi multă vreme *scripsală* în loc de lucrare scrisă, *muzeu* în loc de sală de lectură şi *ocupăciuni domestice* în loc de lucrări acasă. Spuneam, la începutul articolului, că toată această chestiune este o problemă de stat. Am arătat în oarecare măsură ce ar putea face statul în această direcţie. *Cea mai eficace măsură însă* — care în parte s'a şi aplicat în Basarabia — *este aceea a propagandiştilor culturali, retribuiţi de stat numai pentru aceasta.* Recrutându-se cei mai buni învăţători şi profesori din toate părţile şi *dându-li-se mijloace largi materiale,* aceştia vor face, după un program şi o directivă serioasă, mai mult şi în mai scurt timp decât toţi diletanţii de până acum"...

Celelalte articole *(Emil Isac),* Descentralizarea intelectuală; *G. Sofronie,* Războiul mondial şi libertatea naţională şi *G. Tulbure,* Cultura românească la graniţă, aduc aceeaş preţioasă contribuţie în folosul propagandei noastre naţionale, din susţinerea căreia revista îşi face un program destul de nou şi interesant.

Literatura numărului de faţă o semnează d-nii: G. Murnu, George A. Petre, George Bota, George Dumitrescu, Al. Iacobescu şi Ion Ciorănescu, din al cărui „Requiescat în pace" reţinem strofa următoare:

De mult e ceasul inimei ne 'ntors
Şi 'n veci de-acum ne 'ntors o să rămână,
Căci stă pe fusul veacurilor tors
Al vieţii alb şi moale fir de lână.

Revista începe publicarea nuvelelor premiate la concursul deschis anul trecut; în No. acesta „Biata Iulişca" de Maria Staiculescu.

Cronici bogate şi variate complectează numărul.

* * *

ATENEUL CULTURAL (Aprilie) este numele unei gazete literare care apare la Bacău sub îngrijirea d-lui *Gr. Tăbăcaru* şi a poetului *G. Bacovia.* Articole, versuri, proză literară, cronici — toate la un loc, ca în oricare altă revistă, dau şi „Ateneului cultural" însemnătatea sa.

In acest de-al doilea număr, poetul Bacovia îşi republică poezia „Pastel" de o melancolie şi o atmosferă covârşitoare. O reproducem mai departe, mai ales întrucât poezia lui Bacovia este aproape necunoscută. Volumul „Plumb" e de altfel epuizat de mult:

Buciumă toamna
Agonic — din fund —
Trec păsările
Şi tainic s'ascund
Târâe ploaia...
Nu-i nimeni pe drum;
Pe-afară de stai
Te 'năbuşi de fum.

Departe, pe câmp,
Cad corbii — domol;
Şi răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălăngile trist
Tot sună dogit,
Şi tare-i târziu.
Şi n'am mai murit...

Preţioase, în restul numărului, sunt versurile d-lui *Demostene Botez* şi „Amănuntele necunoscute asupra vieţii şi operei poetului Ştefan Petică".

* * *

SOCIETATEA DE MÂINE (3 Mai) .Un număr de comemorare pentru împlinirea a douăzeci şi cinci de ani de teatru a poetului şi artistului *Zaharia Bârsan,* la care colaborează fruntaşii vieţii intelectuale din Cluj. Preţioase, în această direcţie, sunt articolele d-lor Al. Ciura, G. Bogdan-Duică, Ion Clopoţel, Onisifor Ghibu şi I. Lupaş. Reproducem din amintirile d-lui *Onisifor Ghibu:*

„Ardealul românesc sărbătoreşte, cu drept cuvânt, pe cel dintâi artist dramatic al său, pe Zaharia Bârsan, care de 25 de ani aruncă cu mână largă sămânţa Frumosului pe întreg întinsul acestei ţări dornice de lumină şi de progres.

L-am urmărit şi eu pe sărbătorit în cursul întregei lui cariere artistice. L-am văzut la prima lui păşire pe scena din Braşov, acum 25 de ani — i-am ascultat prima conferinţă despre „Arta dramatică", acum vre-o 20 şi ceva de ani, la Sibiu, a doua zi după întoarcerea lui dela Berlin — ne-am întâlnit apoi, în 1905, la şedinţele săptămânale ale „Sămănătorului", în casa d-lui Iorga, la Bucureşti, — am hoinărit împreună prin Budapesta în iarna anului 1906/7, când era în drum spre Italia şi când ne-am regăsit la muncă comună în coloanele ziarului „Lupta" din capitala fostei Ungarii, — am fost cu el în vara anului 1907 în o parte a turneului prin Nordul Ardealului — i-am urmărit sforţările de ani de zile de a da Ardealului un teatru mai presus de comedia diletanţilor şi m'am bucurat din adâncul sufletului, când l-am văzut ajungând societar la Teatrul Naţional din Bucuresti — am scris împreună, în timpul neutralităţii României (1914—1916), la revista „Tribuna", în care refugiaţii ardeleni luptau pentru războiul în contra Austro-Ungariei — am deplâns împreună, în laşii dezastrului din 1917, soarta vitregă acelor înfrânţi pentru moment de capriciile ei, — ne-am întâlnit în Basarabia, la 1918, cu prilejul primului lui turneu în provincia dezrobită spre care se îndreptase cu acelaş elan, cu care cutreierase şi Ardealul ani de-arândul, cu un deceniu şi jumătate în urmă — şi, în sfârşit, ne-am strâns mâna frăţeşte la Sibiu, în 1919, după ce preluasem dela Unguri Teatrul Naţional din Cluj, în fruntea căruia socotiam că cea mai elementară dreptate cerea ca să fie pus el, cel dintâi apostol al Artei în Ardeal".

Despre „Poezia populară" (un manuscript; E. Dobrotă: Lăcrămioare) scrie cu autoritatea-i competentă d. *G. Bogdan-Duică;* despre „Silvio Pellico, un apostol al autodeterminării popoarelor", d. H. P. Petrescu.

* * *

CLIPA (10 Mai) cu două articole de d. Mihail Dragomirescu: „Cultură şi politică" şi „Un mare fabulist român" (Cacoveanu) şi o lungă dare de seamă asupra „Salonului oficial 1925" — publică o poezie „Motiv" de *C. Zancu* din care oprim două strofe remarcabile prin plasticitate şi siguranţa expresiei.

Tot sufletul mi-i plin de tine — cum
O viţă 'npovărată e de struguri
Cum şesurile-s pline de belşuguri,
. . . . . .
Cum plin de poezie e un drum.
Tu, pleacă-te blajină peste ei
Tot astfel cum în nopţile senine
Te pleci la o fântână peste chei —
Şi soarbe-te adâncului din mine.

* * *

CUVÂNTUL LIBER (9 Maiu) *Mihai D. Ralea,* Invăţăminte streine, *Eugen Filotti,* Valoarea unei coaliţii.

* * *

RAMPA (10 Maiu) *Romulus Dianu,* Negrii în literatură, *D. Karnabatt,* Ovidiu la gurile Dunării.

GEORGE BAICULESCU

PAGINI ALESE

O MESERIE INGRATA

— fragment —

Ştiţi, continuă interpretul şef, că Padişahul nostru nu înţelege nici un cuvânt din vreo limbă europeană. Şi încalte dacă ar şti ceva mai bine şi turceşte. Padişahul, om bun ca pâinea caldă, are toate calităţile. Numai mintea şi inteligenţa i-au rămas cam..... cum să zic, cam neşlefuite şi nedesvoltate. Ce vrei? Să-l ţii pe un om închis, cum a făcut Abdul Hamid cu el, 33 de ani în şir, să-l izolezi, să-l supraveghezi, să-i spionezi zi cu zi, ceas cu ceas toate gesturile şi mişcările şi să-l urmăreşti până şi în somn! Ce se poate alege dintr'însul după un astfel de regim?

De aceea, nu m'a mirat naivitatea Sultanului, când într'o zi a râs cu poftă şi şi-a bătut chiar joc de ministrul lucrărilor publice, care îi prezintase spre aprobare o schiţă pe hârtie a unui proect de linie ferată în Anatolia.

„Fiule", îi zise Majestatea Sa, care în bunătatea inimei îi socoteşte pe toţi supuşii ca pe proprii săi fii, „văd că eşti cam copil. Pământul — îl ştim doară — nu e neted ca o tipsie. Are munţi, văi, gropi şi ridicături, aşa că nu este cu putinţă să-l pui pe hârtie şi să-l aşterni ca un cearşaf, atunci când Alah l'a făcut într'altfel.

Această pregătire cam insuficientă a Padişahului face ca meseria mea de interpret-şef să nu fie tocmai uşoară şi plăcută.

— Totuşi, i-am obiectat eu, nu cred să fie aşa de greu să reproduci în franţuzeşte cuvintele spuse de Sultan în limba turcă şi în turceşte cele spuse, de pildă, de un Ambasador în limba sa.

Interpretul-şef mă fixă cu o privire semnificativă şi surâse cu multă şiretenie. Tăcu un răstimp, după aceea făcând o sforţare, ca şi cum l'ar fi costat cine ştie ce cele ce avea să-mi spună, luă din nou cuvântul zicându-mi: „an să-ţi fac o mare destăinuire, jură-mi însă, că ai să păstrezi secretul, de oarece, dacă se află, e în joc situaţia mea şi îmi pot atrage o sumă de neplăceri".

Iar destăinuirea a fost — acum când bunul, paşnicul şi inofensivul Mahomed Reşad doarme de câţiva ani în mormânt şi nici interlocutorul meu de atunci nu mai trăeşte, ea poate fi dată pe faţă — iar destăinuirea a fost, că acest interpret, om de o inteligenţă vie şi ascuţită, nu reproducea nici odată cuvintele Sultanului şi nu-şi dedea măcar osteneala să asculte ce spune Majestatea Sa.

El răspundea dela sine, dând un răspuns potrivit cu chestiunea, de care era vorba, având însă delicateţa să precizeze, că nu face altceva decât să reproducă cât mai fidel cuvintele Augustului Suveran.

„Şi dacă n'ar fi lipsă de modestie, aş mai adăoga", zise interpretul-şef, că Ambasadorii sau alte personalităţi streine primite în audienţă imperială, plecau cu impresia, că e o învinuire nedreaptă aceea ce se aduce Sultanului, cum că ar fi cam mărginit la minte şi nu l'ar tăia capul la trebile politicei.

„Pe mine însă", încheie interlocutorul meu, mă treceau toate năduşelile la gândul de a nu greşi şi de a spune ceva, care nu s'ar fi potrivit sau ar fi putut da loc la interpretări şi urmări neplăcute".

Şi dacă un personagiu înalt şi gras plătit, cum era interpretul-şef al Sultanului, găsea că meseria sa e aşa de ingrată, ce să zicem de acel biet Armean interpret la Ministerul de Marină şi care multă vreme nu şi-a putut reveni de groaza prin care trecuse într'una din zile, când Patriarhul grec se dusese în vizită oficială la titularul acelui Minister?

Potrivit unui vechiu privilegiu, Patriarhul grec vorbeşte şi corespunde greceşte cu autorităţile turceşti. Intrând, aşa dar, la Ministrul de Marină, i s'a adresat în limba lui Omer„ limbă din care Ministrul nu înţelegea nici primul cuvânt.

„Să vie *tergiumanul* (interpretul"), porunci Excelenţa Sa.

Tergiumanul de limba greacă era dus la concediu şi la Minister nu se găsea în momentul acela decât un Armean, interpret pentru limba sa maternă.

„Atunci să vie tergiumanul Armean", porunci din nou Ministrul în închipuirea căruia toate limbile *ghiaure* semănau aşa de mult între ele încât erau unul şi acelaş lucru.

Bietul Armean înlemni de spaimă, când i se spuse, că trebue să facă pe interpretul de greceşte între Ministru şi Patriarh.

„Dar eu nu ştiu decât vreo zece cuvinte greceşti", declară el omului, care venise să-l cheme. Decât nu cuteza să spue aceasta şi Ministrului. Insemna să-şi piardă locul şi să se expună mâniei Excelenţei Sale, care nu trecea drept om blând şi iertător.

Iată-l, dar, executându-se şi făcând pe interpretul. Tremura din tot corpul şi îi clănţăneau dinţii, de parcă fusese apucat de şapte perechi de friguri.

Patriarhul ia cel dintâi cuvântul. Intr'o grecească cât mai aleasă, adică cât mai încălcită şi mai adâncă, rosteşte un discurs de vr'un sfert de oră. Şi chinezeşte să fi fost, Armeanul ar fi înţeles tot aşa de mult.

Patriarhul a isprăvit.

„Terpiuman, tradu ce a spus *Patriciu-Efendi*", porunci Ministrul.

In disperare de cauză nenorocitul de tergiuman improvizează un discurs turcesc cam tot aşa de lung, din care nu lipseau nici cuvintele frumoase, nici frazele răsunătoare, dar care n'avea decât un singur cusur: nu semăna nici pe departe cu acel rostit de Patriarh.

Ministrul răspunde. Şi ca să-i arate vizitatorului ,că nici el nu se lasă mai prejos în ceeace priveşte vorba lungă şi arta oratoriei, vorbeşte chiar mai mult de un sfert de oră.

„Tergiuman, spune-i asta în greceşte lui Patriarh-Efendi".

Dar vrednicul de plâns tergiuman nu mai era pe lumea aceasta, când îşi rostea Ministrul cuvântarea. In gându-i se ruga să se întâmple vre-o nenorocire, vre-o catastrofă.

De pildă, să-l lovească subit damblaua pe Ministru sau pe Patriarh sau pe amândoi. Ori să isbucnească deodată vreun incendiu în Minister sau vr'un cutremur de pământ să prăvălească clădirea peste el.

Din nenorocire pentru el, nici una din aceste dorinţe aşa de umanitare nu s'au împlinit. Oameni şi clădire au rămas în picioare şi în viaţă.

„Tergiuman, tradu în greceşte lu Patriciu-Efendi discursul meu", repetă aspru şi poruncitor Ministrul, care a observat că tergiumanul o cam sfeclise şi se schimbase la faţă.

Tergiumanul n'avea încotro. A trebuit să se execute din nou.

„Patric-Efendi", zise el Patriarhului, alcătuind o limbă greco-armeano-turcească, însă cu cât mai puţine elemente greceşti, „Excelenţa S zice *evala*, adică *efharisto, mersi*, care va să zică. Şi Excelenţa Sa zice iar evala şi mult efharisto şi mersi pentru vizită. „Dar", adăugă el având o inspiraţie subită şi ducând repede mâna la frunte. Pe Excelenţa Sa îl doare capul, *ma* mult doare capul, rău doare capul. Doare, doare, doare! De aceea, acum zice mersi şi evala şi efcaristo pentru vizită, ma fiindcă doare oapul, *oriste*, adică *buirun*, poftiţi altă dată, ca să vorbiţi mai bine".

Şi ştergându-şi o sudoare rece ce-i curgea pe frunte şi pe obraji, exclamă uşurat: „Excelenţă, am tradus răspunsul Excelenţei Voastre".

— Prea scurt, bre tergiuman Efendi, eu am vorbit vreo 20 de minute, iar tu l'ai dat gata în mai puţin de cinci minute.

— Aşa e limba greacă, Excelenţă; în puţine cuvinte spui multe lucruri.

Iar Patriarhul abia putea să-şi stăpânească râsul.

Tergiumanul nostru avea un sentiment ca şi cum se întorcea din nou la viaţă, atunci când Patriarhul îşi luă rămas bun dela Ministru.

„Slavă Ţie, Doamne, că nu m'ai dat de goi", îşi zise el în gând.

Şi vru să se retragă, să dispară cât mai de grabă în fundul biroului său.

Ministrul însă îi zise să mai aştepte şi după aceea să-i urmeze, căci ţinea să-l însoţească pe Patriarh până la poarta din afară, unde aştepta trăsura acestuia.

Tergiumanului i se făcu iar inima cât un purice şi-i pieri sângele din obraji. Calvarul lui nu era sfârşit.

In adevăr, ajunşi la poartă şi înainte de a se urca în trăsură, Patriarhul îşi de vreo doau-trei ori, ca să-şi dreagă glasul şi începu din nou să vorbească.

Dar ce-i auzi acum urechile bietului Armean? Inaltul prelat vorbea turceşte şi încă în cea mai distinsă şi mai elegantă limba turcească.

N. BATZARIA

Adeverul DiMiNEATA
BONUL CĂRŢII